

Trønder-fluisa

SJEFREDAKTØR OG ADM. DIR.: ARVE LØBERG

NYHETSREDAKTØR: ARNULF GOTVASLI, POLITISK REDAKTØR: JOHN ARNE MOEN
MAGASINREDAKTØR: HEIDI J. STIKLESTAD, UTVIKLINGSREDAKTØR: BJØRNRAR TROMSDAL

Trønder-Avisa ble etablert i samarbeid mellom avisene Nord-Trøndelag (1919) og Inntrøndelagen (1897)

TAR OPPGJØR: Man kan sikkert finne landsbylignende tettsteder i Norge, men vi mener samfunnet er best tjent med å profilere de unike landsbygdene. La oss derfor ønske velkommen en satsning på nasjonalparkbygder i Norge. Kanskje kan denne satsingen styrke bygdens næringsutvikling og bidra positivt i distriktsutviklinga, undrer kronikørene, som tar et oppgjør med den grunnleggende tenkningen til Direktoratet for naturforvaltning.

FOTO: SISSEL THORSEN

Nasjonalparklandsbyer?

KRONIKK

Anders Bryn
Norsk institutt for
skog og landskap

Bjørn Egil Flø
Norsk senter for
bygdeforskning

Direktoratet for naturforvaltning (DN) startet i 2008 et prosjekt om tildeling av status som nasjonalparklandsby. Intensjonen med tiltaket er svært prisverdig, men det har også et snev av urban bygdeforakt over seg. Tiltaket avslører en oppfatning av bygda som mindreverdig byen og tilkjennegir en manglende anerkjennelse av det autentiske og unike ved Norge, samt av bygdesamfunnets grunnleggende egenskaper.

Målet med statusen er at lokalsamfunn som er preget av nasjonalparkvern skal kunne markedsføre sine fordeler og nisjer i en konkurranseutsatt reiselivsnæring. Flere skal nå lokkes inn i nasjonalparkene samtidig som man skal kunne styrke den lokale kulturen og tradisjonene. I dag har vi fem nasjonalparklandsbyer i Norge, Fossbergom i Lom kommune, Geilo i Hol kommune, Jondal i Jondal kommune, Storslett i Nordreisa kommune og Vingelen i Tolga kommune.

Vi mener det godt kan finnes tettsteder i Norge som har enkelte likhetstrekk med de europeiske landsbyene, men hva er egentlig typisk for det norske landskapet? Er ikke det landsbygdene? Og er det tettstedene eller landsbygda som rammes mest av nasjonalparkens restriksjoner i Norge? Hvilke av de fem såkalte landsbyene kan egentlig sies å være preget av byens eller landsbyens form og funksjon? Landsbybegrepet mangler innhold og mening i det norske språket, nettopp fordi fenomenet ikke har en historisk

tilknytning til vårt land. Vi mener DN burde gå videre med prosjektet, men heller satse på landsbygda.

La oss derfor se nærmere på Vingelen som et eksempel, denne velpleide landsbygda øverst i Tolga kommune i Nord-Østerdalen. Vingelen representerer nærmest kroneksemplet på ei norsk bygd, slik den preges av spredte gardstun med velarronderte jorder og godt vedlikeholdte gårdsbygninger. Fra fjellet og helt inn til dyrkamarka ser vi tette fører av småfetråkk som forteller om et aktivt beitebruk i utmarka. Her og der kan vi se svære bukkegevir tilsynelatende tilfeldig spikret opp på uthusveggen, de fleste like værbitte som veggen de henger på. Men alle forteller de historien om nære relasjoner mellom folk og villrein som går lenger tilbake enn noen kan huske. Den norske bygda forteller de autentiske historiene, den forteller historien slik den er og ikke slik noen kreative byråkrater har kommet på at den skal være etter en studietur til Provence eller Pyreneene.

Det er en kjent sak at ideen om nasjonalparklandsbyer ikke er noe de norske byråkratene har suget av eget bryst. Over hele Europa har satsing på landsbyer og ulik grad av regionalisering preget alt fra landbruk og miljøvern til reiseliv, gjerne godt blandet sammen. Studieturene til land som Sveits, Italia og Frankrike har vært mange og tema som regionalisering, landsbyutvikling, nisjeprodukter fra landbruket, mer-

keordninger og nasjonalparkforvaltning har stått sentralt.

Vi kan skjønne hva som har skjedd. Vi vet hvordan det er å gå på fjellturer på Corsica eller i Pyreneene. Vi kjenner følelsen av å sitte på en fransk balkong og hvilte slitne bein mens vi hører på folkelivet fra piazzan og lesker oss med iskald Vermentinu. Vi forstår at det er fristende å kopiere landsbybegrepet, men vi tviler på kopiens suksesspotensial. Tvangsplassert inn i den norske konteksten vil kopien aldri kunne bli så god som originalen uansett hvor gjerne noen vil – snarere vil den tjene til å fremmedgjøre bygdefolket fra hele konseptet.

Den historiske utviklingen av landsbyene kan veldig grovt forenkles ned til noen få relaterte faktorer; deriblant gode jordressurser, adelskap, livegenskap og sterkt behov for beskyttelse. Som kjent har adelen hatt rimelig begrenset omfang i Norge og andelen frie bønder har historisk sett vært unikt høy i Europeisk sammenheng. Dessuten fordrer det norske landskapet og dets historiske ressursutnyttelse mindre konsentrert bosetning enn tilfellet er for store deler av Europa. De nordligste landsbyene i Europa strakte seg inn i de sørsvenske landskapene og Danmark, men ble aldri etablert i Norge. Vingelen representerer derfor noe helt unikt i europeisk sammenheng. Vingelen er ei bygd, ikke en landsby.

Man kan sikkert finne landsbylig-

nende tettsteder i Norge, men vi mener samfunnet er best tjent med å profilere de unike landsbygdene. La oss derfor ønske velkommen en satsning på nasjonalparkbygder i Norge. Kanskje kan denne satsingen styrke bygdens næringsutvikling og bidra positivt i distriktsutviklinga?

For andre gang kåret National Geographic Traveler i 2009 fjordene på Vestlandet som det beste av verdens reisemål. De framhevet spesielt innslaget av velholdte kulturlandskap, hvilket forteller mye om bygdas betydning for det norske reiselivet. Den historiske ressursutnyttelsen gjør ifølge reiselivsguru Jens A. Riisnæs Norge til et helt spesielt reisemål, hvor kulturen er en integrert del av naturen. Chile, Alaska, New Zealand og andre land har også flott natur, preget av kyst og fjell. De mangler imidlertid våre kystgarder og utmarksbruk, stavkirker, setergrønder, lyngheier, helleristninger og mange andre fysiske kulturspor. Opplevelsen av denne helt spesielle kulturpåvirkningen i naturen krever et variert, autentisk og estetisk landskap.

De norske bygdesamfunnene representerer noe helt unikt, ikke bare som visuelle kulisser for turistene, men de bærer også på et kulturelt innhold som gir mening både for dem som bor der og forhåpentligvis også for dem som besøker bygdene. Det er det som er det unike, det er det vi mener det er verdt å ta vare på og som bør framheves og verdsettes.

Bygdene representerer noe helt unikt.